

PER UNA NORMALITZACIÓ TOPONÍMICA*

LES COVES DE VINROMÀ

El primer testimoni del topònim LES COVES D'AVINROMA, amb eixa mateixa grafia, ens el dona la Crònica de Jaume I, també coneguda amb el nom de "Llibre dels Feits". Aquest topònim estaria relacionat amb el fet de la conquesta d'aquesta zona del territori valencià, quan, immediatament després del setge i presa de Borriana (juliol de 1.233), el rei conqueridor realitzà una sèrie de correes per les terres de l'interior, i, d'aquesta forma, ho descriu el rei a les seues memòries: "D'aquí (parla des de Borriana) feyen cavalgades y guanyarem Castelló de Borriana i Borriol i Les Coves d'Avinromà..." (Edició Biblioteca Clàssica Catalana, Barcelona, 1.905, vol. I p' sg. 201).

Seria la primera referència escrita, seguint una estricta cronologia, on apareix el gentilici Avinromà. Gaspar Escolano, l'insigne escriptor i historiador valencià es fa ressó del nom, que ell diu haver vist "en los manuscritos antiguos de la historia que compuso el rey don Jaime", amb la grafia d'Aben Roman. L'explicació donada per Escolano, que, potser no s'allunye massa de la realitat, és que es tracta d'un nom d'orige musulmà, gentilici o tribal: Beni o Ibn -fill), família de- Romà o una arrel semblant, que pot significar ramat, ramader, etc. La lectura seria "de la tribu o familia del ramader, o del clà del ramader". Podria ser una interpretació més o menys correcta del topònim, molt en la línia del sistema d'habitat i poblament d'aquestes terres fet pels musulmans de procedència gairebé exclusivament del Magreb nordafricà (on la toponímia en Beni o Ibn és molt freqüent).

Amb anterioritat, Pere Beuter sostingué l'opinió que Vinromà seria una corrupció del llatí "Victrix" o "Victoria Roma", criteri que ja fou refutat per Escolano i Perales, dient que "es muy dudoso que las victorias o derrotas de los romanos, de que tanto han hablado los autores, se hubiesen verificado en esta llanura y en la de Cabanes...". Una interpretació, com es veu, que no deixa d'ésser temptadora, però sense cap base.

Les altres formes del topònim Les Coves, que segueixen, es troben als documents de la cancelleria de Jaume I. Malgrat estar redactat el diploma en llatí, el nom del nostre poble apareix en la nostra llengua: "concedimus et laudamus et cum hac presenti scriptura perpetuo vallitura in perpetuum confirmamus vobis domno Blasco d'Alagone et vestris castrum et villam de Cullar et castrum et villam de Les Coves de Avinroman ..." (Arxíu del Regne de València, Lib. IV de Enajenac. del Reial Patrimoni, fol. 13 v.). Es tracta de la donació

d'ambdós castells, Culla i Coves, feta pel rei En Jaume a En Blai d'Alagó, el 11 de maig de 1235.

Aquest fenomen es repetirà amb certa freqüència i malgrat l'ús de la llengua llatina -que per aquests moments ja es pot considerar com una llengua morta en la parla-, es tendeix a posar els topònims i l'onomàstica en català-valencià. D'altres vegades, però, ocurrirà el contrari i trobem Coves Avinromano i altres variants llatinitzades. Però, insistisc, es tracta de documents oficials, escrits en la llengua que, aleshores, les cancelleries i escriptories consideraven més culta, mai del parlar de la gent de l'època.

De la molta documentació contrastada per nosaltres, la qual abraona un període que va des del S. XIII al XVIII, tan sols una vegada apareix el nom del poble escrit amb la grafia LAS CUEVAS. Es tracta, precisament, de la carta-poble de l'any 1281, donada per N'Artal d'Alagó; però, resulta que té la seua explicació lògica, puix el document està redactat i escrit tot sencer en aragonés, que era la llengua pròpia del senyor del poble, N'Artal. Mai, però, es tornarà a produir aquest il·lògic fet.

Durant tot el segle XIII i part del XIV seguirà apareixent AVINROMÀ, però, a mida que transcorreix el segle XIV, l'A inicial es perd paulatinament, per a restar tan solament el VINROMÀ que ens ha arribat fins nosaltres. Aquest fenomen de pèrdua es pot notar en altres topònims semblants (en Castelló, per exemple, el nom de la partida Beni Amargo, es transforma en Avinamargo, Binamargo, Vinamargo i, fins i tot, Villamargo, com ara es diu).

Per tant, el poble es nomenarà a partir d'aleshores LES COVES DE VINROMÀ. I d'aquesta forma s'escriurà sempre. Ara bé, més que qualsevol interpretació personal, considero més il·lustratiu la ressenya de la grafia del nostre poble, segons s'ha escrit durant segles. Aquestes cites són textuals i corresponen a la documentació (només una petita part d'ella, naturalment) avui acurada als dos grans arxius on són els fons procedents dels desapareguts Ordes Militars (Temple,